

Bucuresti, 7 decembrie 1977
Biserica Visarion

Intristată Adunare,

Nu mă așteptam să-mi fie dat să vorbesc la catafalcul lui Liviu Constantinescu. Imi pot justifica prezenta mea în acest rol nu numai prin faptul că am fost amândoi acum cinci decenii doctoranzi ai profesorului Eugen Bădărău, dar dar am și rămas prieteni buni de o viață.

Asemănarea dintre subiectele și metodele de lucru au fost primele cauze ale apropierii dintre noi. Dar curând ne-am apropiat unul de altul și ca oameni.

Eram amândoi tineri, recent căsătoriți, cu câte un copil, eu cu o fată, el cu un băiat. Intruși în capitala țării, veniți din provinciile alipite - cum se spunea pe atunci - unul fiu de preot ortodox din apropierea Sibiului, celălalt fiu al unui lider social-democrat din Bucovina, veneam din medii diferite, dar cu o mentalitate apropiată, cam rigidă. Totuși începusem să ne simțim bine în atmosfera mai relaxată a marelui oraș. deși eram mereu revoltati de aspectele sale balcanice.

Mai tăcut, mai aspru ca mine, gălăgiosul, Liviu își arăta la propriu colții la supărare, așa încât îl infricosa chiar pe profesor și eram chemat să indulcesc din când în când atmosfera.

Până și încăperile în care lucram la facultate erau vecine și despărțite doar printr-un perete subtire de lemn, încât ne cunoșteam reciproc toate mișcările. N-a fost de mirare că, în curând după stabilirea sa la București, legăturile au devenit puternice și între familiile noastre, incluzând, după putință, și generațiile mai tinere și cele mai în vârstă.

Talentul exceptional pentru însușirea limbilor străine i-a permis lui Liviu să se întretină câtva timp ca profesor de fizică la un liceu particular francez. Mai târziu s-a găsit și un loc de asistent la catedra de optică, acordat dintr-o greșală de tipar în Monitorul oficial.

În programul său, precis organizat, intrau, pe lângă cercetare, exerciții de pronunțare a englezei și francezei, seri de concerte și întâlniri cu ființa deosebită care avea să-i devină pentru mai mult de patru decenii tovarășă de viață,

Sofia Stoicoviciu, fiica protopopului Sighișoarei, pentru familie și cei apropiați, Opi.

Vremurile erau grele, războiul bătea la ușă, dictaturile se instalau. Când a fost să "votăm" în noua clădire a Facultății de Drept pentru sau, doamne fereste, contra instaurării dictaturii regale, din subsolul clădirii erau îndreptate pentru încurajarea votanților tevi de mitralieră. Ca unicul dintre noi, Liviu și-a arătat colții și a votat contra.

Bine sfătuit de profesor, Liviu a lăsat fizica plasmei și, ademenit de un nou domeniu, s-a devotat geofizicii, ce se dezvolta rapid din interese economice și militare. Baza activității sale s-a deplasat la Observatorul geomagnetic de la Surlari, loc în mod necesar izolat, în rămășițele Codrului Vlăsiei, în vecinătatea mănăstirii Căldărușani.

Pe o parcelă îngrădită de lângă casa pădurarului a fost instalată subteran aparatura, iar în clădirea laboratoarelor s-au instalat, ca niște coloniști în vestul sălbatic soții Constantinescu. Cei doi asigurau acestui loc relativ ferit de agitația destructivă a lumii din jur caracterul unui început de civilizație și de farmec.

Aici se desfășura activitatea profesională a celui care ne-a părăsit acum. Am ajutat și eu la instalarea aparaturii și la determinarea coordonatelor geografice ale locului. Dar pe Liviu îl puteai vedea și cățărât pe stâlpul cu izolatori, tăind cu foarfeca cu mânere izolate conductorii ce aduceau la clădire curentul de înaltă tensiune, căzând apoi cu stâlp cu tot la pământ, pentru a putea stinge fără electrocutare tabloul electric care luase foc.

Iar Opi, cea care-l așteaptă să fie așezat lângă ea pentru veșnică odihnă, defrișă pădurea, creștea animale, planta legume și ajută la descifrarea înregistrărilor și la instruirea și disciplinarea personalului de serviciu.

Aici se întâlneau de sărbători câțiva fizicieni, dintre care numai doi mai suntem în viață, aventurându-se cu trenul pe noua linie Urziceni-Galați, care se legăna încet pe calea ferată încă nestabilizată, și traversând apoi lacul cu barca.

Contactele cu lumea din afară se îndreptau mai ales spre casa noastră din

București, pe care o ocupau în parte, și spre mănăstire, o lume de care-i lega pe soții Constantinescu tradiția creștină a generațiilor anterioare, iar pe mine un stagiu de profesor la seminarul monahal Cernica, unde Liviu m-a înlocuit când am fost concentrat sau mobilizat pe front.

Războiul ne-a solicitat pe amândoi, dar nu simultan. Ne-am promis reciproc să avem grijă de copiii celuilalt. Soarta ne-a crutat de această situație. Dănuț a crescut în lumea fermecată a pădurii aproape neatinsă de mâna omului și a lacului ce înconjoară din trei părți mănăstirea.

Casa Constantinescu găzduia întâlniri și discuții interesante între clerici ortodocși veniți de pe cei doi versanți ai Carpaților și, atunci când o bombă americană a căzut în grădina casei noastre, i-a găzduit pentru mai mult timp și pe părinții, pe soția și pe copilul meu. Revenit din Crimeea, am regăsit acolo pentru scurt timp pe prietenul meu scăpat cu puțin timp înainte din cotul Donului.

Ne găseam la observator ca pe o insulă pasnică într-un ocean în flăcări. Aviația britanică mitralia trenul spre Urziceni, de pe terasa observatorului auzeam bombardamentele de zi asupra Bucureștilor, iar noaptea asistam dintr-o poiană la spectacolul de sunet și lumină al apărării antiaeriene de pe cerul Ploieștilor. Pe înserate înotam amândoi în largul lacului, pe când, parcă în afara timpului, o barcă vâslită de doi călugări luneca încet pe luciul apei; ceva mai târziu avioane inamice aruncau containere goale în lac, sperînd cu fâlăit lor pe monahi.

Din război se întorsese un Liviu Constantinescu schimbat. Exterior, cu barba sa blondă, părea un Hristos sever. Interior, învățase să se adapteze singurității printre oameni cu care nu avea nimic în comun.

Printre vizitatorii observatorului apăruse pe de o parte profesorul german Beck, cu grad de colonel și funcție de "Heeresmagnetiker", cu care Liviu avea să se mai întâlnească ca profesori civili în Germania; pe de altă parte o căruță cu soldați sovietici, în expediție individuală, care, găsind în pădure această clădire ciudată, locuită numai de femei - bărbații erau firește în pădure -, au tras concluzia că este un conac boieresc; dar cum boieroaica - adică mama mea - vorbea bine rusese, au pus naționalismul deasupra ideologiei și au plecat potoliti.

In anii care au urmat, izolarea a devenit încă mai primejdioasă. Circulația spre și de la București o preluase Liviu, folosind bicicleta sau o căruță de ocazie. A căzut din căruță, a fost pândit, lovit și prădat în buza pădurii, lângă podul peste Cociocvaliștea. Ii vizitam și eu, folosind de asemenea bicicleta. În schimb la ei se auzea excelent radio Londra - nu numai în engleză, ci și la București.

S-ar mai putea spune multe despre această școală aspră prin care a trecut la începutul maturității sale Liviu Constantinescu și care l-a pregătit pentru cariera sa strălucită și pentru rezistența sa demnă față de orice fel de adversitate.

În viața sa privată soarta nu l-a crutat.

L-a lovit despărțirea de fiul său, pentru evitarea căreia s-a luptat cu o perseverență nemaîntâlnită nici măcar la el. A înțeles până la urmă că trebuie să accepte despărțirea în fața perspectivelor care i se deschideau lui Dan, împovărat de inflexibilitatea moștenită de la părinți, într-o societate comunistă.

O invitație de a conduce o instituție de specialitate în India nu s-a realizat. În schimb, în cursul unei vizite oarecum compensatoare în această țară, se pare că Opi, soția sa și prietena noastră, punctul de sprijin arhimedic al vieții sale, a contractat o boală necunoscută și fatală, care a doborât-o după ani de atroce suferințe.

Oricât au încercat familia, prietenii, colegii și învățăceii să umple acest gol, era zadarnic: se simțea singur. Și se vedea cum se ofilea în cei circa zece ani de văduvie, deși altfel nu ducea lipsă de nimic. Cei ce credeau că alte evenimente poartă vina acestor manifestări, se înșelau.

Nu-l rodeau ambiții, iar oameni ca el își găsesc întotdeauna ceva de făcut în folosul societății, a creșterii profesionale și morale a generațiilor viitoare și - în cazul conducătorilor de doctorat - chiar a unor tineri preselectionați.

Atunci când, după multe ezitări, s-a hotărât să pună capăt singurătății, după zece ani de curajoasă înfruntare, alături de o ființă de care se simțea apropiat, soarta lovește din nou cu cruzime, după un răgaz de numai doi ani. Il lovește nu numai pe el, ci și pe cea cu care hotărâse să-și unească bătrânețea, înlăturând

singurătatea amândurora.

Cei vechi vorbeau de gelozia zeilor în astfel de cazuri. Dar chiar și ei îi răsplăteau pe bătrânii însoțiți în credință și bunătate, ca pe legendarii Filemon și Baucis, permitându-le să moară în același timp.

Aici, în biserică, nu putem vorbi decât de vrerea lui Dumnezeu, ale cărui drumuri ne rămân neînțelese și cu care trebuie să ne împăcăm.

Odihnește-te în pace, dragă Liviu, alături de Opi, soți iubitori, cu suflete curate în fața judecării oamenilor și a milei lui Dumnezeu.

R. Inghirone

